

## ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДІМЕННИХ ПРІЗВИЩ ГОРОХІВЩИНИ

Стаття присвячена дослідженню лексико-семантичних і структурно-словотвірних особливостей відіменних прізвищ Горохівщини.

**Ключові слова:** антропонім, прізвище, прізвищева система, лексико-семантична група.

**Лесовая Л. Лингвистический анализ фамилий Гороховщины.**

Статья посвящена исследованию лексико-семантических и словообразовательно-структурных особенностей украинских фамилий Гороховщины.

**Ключевые слова:** Антропоним, фамилия, фамильная система, лексико-семантическая группа.

**Lisova L. Lingvistic analis surname system on the territory of Horohivshchyny.**

The article deals with problem of lexico-semantic and structural word-building peculiarities of Ukrainian surname system on the territory of Horohivshchyny.

**Key words:** anthroponym, surname, surname system, semantic group.

**Постановка наукової проблеми.** Прізвища як особливий шар лексики кожного народу мають велике значення для вивчення історії мови, адже вони є своєрідною скарбницею архаїчних коренів, давність яких часто сягає праслов'янської епохи. Без вивчення прізвищ неможливе цілісне дослідження історії нації, матеріальної та духовної культури етносу, а тим більше антропонімії народу як особливої системи. У такому контексті значний інтерес становлять прізвища відіменного походження як такі, що містять додаткову інформацію про частотність імен та іменні уподобання протягом тривалого історичного зрізу. Як слушно зауважує П. П. Чучка, власні імена – такий клас антропонімів, що є важливою базою для творення назв інших антропонімних (і взагалі ономастичних) класів, а, отже, й одним із основних джерел для їх правильного розуміння та витлумачення [8, с. 36].

Прізвища українців стали об'єктом наукових студій Ю. К. Редька [5], П. П. Чучки [8; 9], В. О. Горпинича та І. А. Корнієнко [1], С. Є. Панцьо [4], І. Д. Фаріон [7] та ін. науковців. Але ця група відіменних прізвищ Волині, зокрема Горохівщини, досліджена вперше. Вивчення антропонімії регіону доповнить загальне уявлення про систему відіменних прізвищ України на сучасному етапі та в її історичному розвитку. У цьому полягає актуальність дослідження.

**Метою дослідження** є виявлення лексико-семантичних і структурно-словотвірних особливостей відіменних прізвищ Горохівщини.

**Об'єктом аналізу** стали прізвища міст Берестечка, Горохова та 18 сіл Горохівського району.

Прізвища, похідні від варіантів імен, становлять значну частину спадкових антрополоксем Горохівщини, охоплюють 27,15 % усіх зафіксованих онімів і містять 733 одиниці. Серед них виділяємо прізвища, утворені від імен лексико-семантичним шляхом (від імен у повній формі), усічених та усічено-суфіксальних імен, а також лексеми, які постали від іменних основ за допомогою патронімічних та матронімічних формантів. Прізвищ, похідних від дохристиянських імен, до розгляду не беремо.

Група антропонімів, утворених від повних форм календарних імен за допомогою переосмислення, нараховує 33 одиниці. Серед цих прізвищ трапляються як звичні для українця антропоніми, наявні і в інших прізвищах (*Герасім, Клим, Панаас, Сидор*), так і менш поширені (*Лазар, Лев, Лукан, Онофрій, Пархом, Філат, Ходор*), або й рідкісні (*Барабаши* (зазначений онім схильні розглядати як етимологічно близький до імені *Варава*), *Варава, Дей, Сатур*). Оригінальним явищем досліджуваного антропонімікону є наявність серед таких прізвищ лексем, похідних від повних жіночих імен (*Катерина, Маланія*), від фонетично zdeформованого імені *Олида*, близького до *Улита*.

Дослідники схиляються до думки про те, що у прізвища без жодних змін могли переходити рідкісні імена, адже вони повинні зберігати вирізняльну функцію (якщо у населеному пункті мешкає багато Юхимів, то прізвища, похідні від основи цього імені, найімовірніше, будуть містити якийсь формант, який би ідентифікував нащадків та дозволив відрізнити за прізвищем потомків одного Юхима від іншого). Переважна більшість імен, які мотивують такі прізвища, не належала до популярних, часто використовуваних, і саме це дозволяло таким іменам достатньою мірою ідентифікувати особу [4, с. 31]. Головна причина цього у високому ступені індивідуалізації імен, що зумовлено регіональними особливостями іменного репертуару [8, с. 359]. Іменам, структура яких вказувала на іншомовність, неукраїнськість, вирізняльна функція була властива чи не найбільшою мірою (пор. імена в прізвищах *Герман, Карел, Криштоф, Матеуш*).

Своєрідною реакцією на громіздкі й незручні для використання запозичення, а також на свої первинні утворення або новітні деривати стали усічення імен. Група прізвищ, утворених шляхом усічення імені, нечисленна, що пов'язано передусім із тим, що усічені імена рідко перетворювалися у прізвища через незначну поширеність подібних варіантів імен, яка у свою чергу зумовлювалася труднощами, а то й неможливістю зіставлення їх із конкретним іменем. Це такі прізвища, як *Бас, Гань, Гас, Герба, Діс, Кость, Проць, Сак, Сас, Сень, Сех, Сусь, Хвень*. Від деяких імен трапляються цілі "гнізда" усічених варіантів (*Микола – Коц, Коць, Куць, Ілля – Гель, Гиль, Гіль, Лях, Ляш*).

До прізвищ, що постали на основі пестливих або згрубілих форм особового імені, Ю. К. Редько зарахував лексеми, тотожні з похідними варіантами імен, утворені від повних імен, їх усічених форм за допомогою суфіксів [5, с. 12]. У творенні досліджуваних антропонімів, що походили від суфіксальних дериватів власних імен людей, брали участь такі суфікси:

-ай: *Басай, Грищай, Кубай;*

-ан: *Гришан, Томан, Федан;*

-аш: *Гураш, Матяш, Ромаш;*

-ар-а: *Кубара;*

-ейк-о, -ечк-о: *Василечко, Івасечко, Ілечко, Корнейко, Яцейко;*

-ик(-ік). Спільнослов'янський за походженням суфікс -ик та його фонетичний варіант -ік стали засобами для творення таких зменшених варіантів імен, які пізніше перейшли у прізвища: *Ваврик, Валерик, Євтушик, Зіник, Кубик, Куцик, Леник, Олексик, Павлік, Петрик, Савік* та ін.

-ин-а: *Грищина, Федина, Яцина.*

-ій: *Басій, Галій, Гаший, Манзій, Секлій;*

-к-о. За допомогою цього суфікса утворені такі демінутивні варіанти імен, які пізніше стали прізвищами: *Зінько, Кеско, Конько, Лесько, Минько, Мисько, Мишко, Мойко, Онишко, Санько, Семко, Степко, Тишко, Янко.*

-к-а (-ак-а): *Коцька, Леська; Мусіяка;*

-ок : *Климок;*

-ус / -усь. За допомогою суфікса -ус та -усь, які належить до зменшувально-пестливих афіксів, оформлені демінутиви *Демус, Титус, Карпусь, Самусь, Степусь*, які пізніше стали прізвищами.

-ил-о: *Санчило, Сенчило.*

Група прізвищ, утворених від імен батька або матері за допомогою патронімічних і матронімічних суфіксів, охоплює антропоніми:

1. Із суфіксами -ич, -ович, -евич маємо в основі прізвищ різні за походженням і структурою християнські чоловічі, зрідка жіночі імена: *Климович, Коносевиц, Кузьмич, Михалевиц, Назаревич, Назаркевиц, Ольхович, Оляневиц, Онішкевиц, Осіпович, Пилипович, Тишкевиц.*

2. Суфікс -ець оформляв варіант імені людини, щоб виділити її серед інших Романів і Михайлів у певному середовищі, або ж первісно, у час свого виникнення, указував на молодий вік особи [3, с. 114]. Поряд із демінутивною та гіпокористичною функціями формантові -ець властиве й патронімічне значення [7, с. 57] (*Карпець, Кобець, Лазарець, Максимець, Собець, Федець, Федонець*). Прізвища на -овець могли бути утворені від імені чи прізвиська баби або діда [5, с. 18]. Саме таким чином з'явилися прізвища *Кондратовець, Якимовець, Ясківець.*

3. Прізвища із суфіксами -ук(-'ук), -чук і -ак(-'ак), -чак. Мовознавці вважають, що утворення з цими формантами можуть мати демінутивне та патронімічне значення, крім того, "тільки в українській мові похідні з суфіксом -чук можуть називати синів за ознакою професії їх батьків і можуть означати молодих спеціалістів" [5, с. 151]. Такі прізвища охоплюють 264 лексеми, тобто 36,2 % усіх відіменних прізвищ і є найпродуктивнішою словотвірною моделлю.

За допомогою суфіксів -ук (-'ук), -чук утворені такі відіменні прізвища: *Авдійчук < Авдій (фонетичний варіант імені Овдій), Артемук, Василюк, Ващук, Вітюк, Власюк, Гаврилюк, Гнатюк, Гринюк, Грищук, Данильчук, Демчук, Дмитрук, Касянчук, Кирилюк, Киричук, Клачук < Клач < Миколач < Микола* [2, с. 347], *Кондра-*

тюк, Костюк, Крисюк < Крис < Крискент [9, с. 305], Лащук, Луцюк, Мартинюк, Матчук, Маціюк, Микитюк, Михальчук, Назарук, Наумчук, Нестерук, Никончук, Ничипорук, Олещук, Онопчук, Оренчук, Осипюк, Павлюк, Панасюк, Романюк, Семенюк, Семчук, Сидорук, Соломонюк, Степанюк, Степашук, Степчук, Стецюк, Тимчук, Тищук, Фесюк, Фіщук, Юрчук, Якимчук, Ящук та багато інших.

Від жіночих імен за допомогою суфікса -ук(-'ук), -чук утворені прізвища Гальчук, Гандзюк, Гасюк, Калінчук, Мандзюк, Манячук, Христюк.

У досліджуваному антропоніміконі наявні прізвища, утворені за допомогою форманта -ак (-'ак) від чоловічих імен (Гаврищак, Герасим'як, Каличак, Карп'як, Кресак, Лучак, Нестерак, Семеняк, Фещак та ін.) та від жіночих імен – Зузак, Марухняк, Устяк. Незначна група прізвищ з афіксами -ак (-'ак), -чак (15 лексем) засвідчує низьку продуктивність цих формантів на час творення прізвищевих назв.

4. Із суфіксом -енк-о постали прізвища Антоненко, Герасименко, Гнатенко, Єрмоленко, Зінченко, Ільченко, Корнієнко, Кузьменко, Лукашенко, Макаренко, Науменко, Панченко, Романенко, Семенченко, Янченко (всього 51 утворення).

5. Прізвища, що утворені від імен за допомогою суфіксів присвійних прикметників, на думку дослідників, первісно були особовими назвами жінок, похідними від чоловічих іменувань.

5.1. Присвійний суфікс -ів став засобом творення таких прізвищ Горохівщини: Даців, Гнатів, Костів, Мартинів, Пилипів, Томків, Янів. Незначна їх кількість пояснюється тим, що цей формант властивий переважно Івано-Франківській, Тернопільській та Львівській областям [1, с. 62], а на Волині, зокрема на Горохівщині, спадкові найменування більшою мірою творені за допомогою суфікса -ук (-чук).

Більша кількість утворень із формантами -ов / -ев (а не -ів) з'явилася внаслідок росіянізації в період перебування України, правильніше, значної її частини, у складі Російської імперії. Це такі прізвища, як Вікторов, Іванов, Климентов, Лук'янов, Назаров, Потапов, Сеньов, Ульянов, Харитонов, Харламов, Яронцев та ін.

5.2. Прізвища на -ин / -ін є патро- або матронімними утвореннями й походять від особових імен людей та прізвищ основоположників роду [1, с. 64]. Із суфіксами присвійних прикметників -ин / -ін утворено прізвища Гальчин, Лаврухін, Микитін, Микулин, Рубін < чеського чоловічого імені Rub, яке є варіантом давньоєврейського Ruben [9, с. 492], Фомін.

Твірною основою для групи прізвищ на -ишин виступають найменування заміжніх жінок на -иха [6, с. 76]. Антропоформант -ишин наявний у прізвищах Василишин, Войтишин, Гаврилишин, Гнатишин, Данилишин, Нінітішин, Павлишин, Панчишин, Романишин, Степанишин, Тимчишин, Федоришин.

Із проаналізованих нами прізвищ до групи лексем, утворених від імен за допомогою суфіксів відносних прикметників, можуть належати: Лагановський, Левицький, Марковський, Михаліцький, Яніцький та ін.

В основах проаналізованих прізвищ Горохівщини наявні такі чоловічі імена (157 лексем): Аврам, Адам, Андрій, Антон, Артем, Архип, Базиль, Бартоломій, Вакула, Валентин, Валерій, Варава, Василь, Ват, Віктор, Віт, Володимир,

*Влас, Войтех, Гаврило, Герасим, Георгій, Герман, Гнат, Гордій, Григорій, Гурій, Густав, Давид, Данило, Дей, Дементій, Демид, Денис, Дмитро, Дорош, Євстафій, Євтихій, Єлисей, Єрмолай, Єрофій, Єфим, Єфрем, Захар, Зиновій, Іван, Ілля, Ісак, Ісус, Йосафат, Йосип, Казимир, Каленик, Калістрат, Карел, Карпо, Касян, Кесарій, Кирило, Кирик, Кіндрат, Клим, Конон, Корній, Костянтин, Крискент, Кузьма, Курило, Кутоній, Лаврентій, Лазар, Лев, Леон, Леонтій, Лука, Лукіліан, Лук'ян, Макар, Максим, Малафій, Марко, Мартин, Матвій, Меркурій, Микита, Микола, Мина, Мирон, Михайло, Мойсей, Мокій, Назар, Натан, Наум, Нестор, Никон, Ничипір, Овдій, Оверко, Олег, Олександр, Олексій, Омелян, Онисим, Онуфрій, Орентій, Остап, Павло, Панас, Пантелеймон, Пархом, Петро, Пилип, Полікарп, Потап, Прокіп, Родіон, Роман, Рубен, Сава, Саватій, Самійло, Сасоній, Сатур, Свирид, Севастян, Северин, Семен, Сергій, Сидор, Сильвестр, Софрон, Степан, Тарас, Терентій, Тиверій, Тимофій, Тихін, Тит, Том, Трофим, Урбан, Федір, Феодосій, Філат, Філіп, Харитон, Харлам, Хома, Христофор, Юзеф, Юрій, Юхим, Яким, Якоб, Ян, Ярема.*

Поодинокі утворення (переважно за допомогою форманта -ук) трапляються від чоловічих імен *Артем, Архип, Кесарій, Овдій* та інших, що свідчить про рідкісність цих імен і значний ступінь індивідуалізації. Вагомим вирізняльним критерієм відзначені й запозичені імена, що свідчить про іншомовне походження, а також сприяли тому, що носія ідентифікували саме за іменем, яке, найімовірніше, не повторювалося у цьому населеному пункті. Саме тому такі оними збережені у прізвищах *Барабаш, Герман, Гус, Карел, Матеуш, Рубін, Сатур*. Такі іменні основи стають прізвищами внаслідок переосмислення або усічення, спрощення (адже вони нерідко незручні для вимови), суфіксація трапляється рідше, при цьому до антропооснов додаються, як правило, патронімічні або матронімічні форманти (*Зузак, Томків, Урбанович* та ін.), квалітативні суфікси представлені у прізвищах *Гураш, Юзефат*.

Прізвища, похідні від імен, запозичених із польської мови, представлені більшою кількістю та значною варіантністю. Польські за походженням імена утворюють такі семантичні гнізда:

*Базиль: Базилюк, Базюк, Базюкевич, Бас, Басай, Басій;*

*Бартоломій: Бартко, Бартошик, Бартошук, Барчук;*

*Войтех: Войтишин, Войтко, Войтович, Войтунь, Войтюк, Войчук;*

*Якуб: Кубай, Кубара, Кубик, Куб'юк, Якобчук, Якубчук;*

*Ян: Янець, Яніцький, Янів, Янко, Янковий, Янович, Янченко, Янчик, Янчук, Янюк.*

Причину розгалуженості польськомовних іменних варіантів в основах прізвищ убачаємо в близькому сусідстві досліджуваної території з етнічною територією Польщі, що сприяло і запозиченню вищеназваних імен (або українці лише переймали їх польське звучання), і міграції населення з однієї території на іншу.

Запозичені із прийняттям християнства імена (переважно грецького, латинського та єврейського походження), що адаптувалися до фонетичної системи української мови, стали базою для творення переважної більшості відіменних

прізвищ Горохівщини. Рідкісні імена представлені поодинокими лексемами, популярні – утворили розгалужену систему прізвищевих гнізд. До таких онімів належать:

*Давид (4): Давидов, Давидович, Давидочкін, Давидюк;*

*Корній (4): Корнейко, Корнієвич, Корнієнко, Корнійчук;*

*Тимофій (4): Тимошенко, Тимощук, Тимчишин, Тимчук;*

*Гаврило (5): Гаврилишин, Гаврилович, Гаврилюк, Гаврищак, Гаврищук;*

*Гнат (5): Гнатенко, Гнатишин, Гнатів, Гнаткевич, Гнатюк;*

*Яким (5): Яким, Якимов, Якимовець, Якимович, Якимчук;*

*Зиновій (6): Зіневич, Зіник, Зінченко, Зінчук, Зінькевич, Зінько;*

*Костянтин (6): Константинов, Костів, Кость, Костюк, Костюкевич, Костючко;*

*Лука (6): Лукасевич, Лукашевич, Лукашенко, Лукашук, Луцюк, Лучак;*

*Назар (6): Назаревич, Назаркевич, Назаров, Назарович, Назарук, Назарчук;*

*Петро (6): Петрик, Петров, Петрук, Петруняк, Петрухін, Петрущак;*

*Прокіп (6): Прокопчук, Прокоп'юк, Проценко, Проць, Процюк;*

*Самійло (6): Самойленко, Самойло, Самолюк, Самосик, Самусь, Самчик;*

*Лаврентій (7): Вавренюк, Ваврик, Вавринович, Вавринюк, Лавренчук, Лавренюк, Лаврухін;*

*Ярема (7): Веремій, Веремчук, Веремкович, Ярема, Яремович, Яремчук, Яремчунь;*

*Каленик (7): Каленюк, Калинович, Калинчук, Калинюк, Каличак, Калінович, Калінчук;*

*Максим (7): Максимець, Максимович, Максимчук, Максимюк, Максим'юк, Максін, Максюта;*

*Тихон (7): Тисько, Тихнюк, Тишкевич, Тишко, Тищенко, Тищук, Тіщенко.*

*Харитон (7): Харитонов, Харитонюк, Харків, Харков, Харченко, Харчин, Харчук;*

*Андрій (8): Андреев, Андрійович, Андрійчук, Андріюк, Андрошук, Андрушків, Андрущак, Андрущенко;*

*Данило (8): Данилишин, Данильчук, Данилюк, Дах, Дахнюк, Даценко, Даців, Дацюк;*

*Олександр (8): Леська, Лесько, Лесюк, Лещук, Олександрук, Олещук, Санчило, Санько;*

*Іван (9): Іванічкін, Іванов, Іванчук, Іваньоха, Іванюк, Івасечко, Івашенюк, Івашко, Іващук,*

*Микола (9): Коц, Коць, Коцька, Куцак, Куценко, Куцик, Куць, Миколайчук, Микулин;*

*Василь (10): Василечко, Василишин, Васильчук, Василюк, Васинюк, Васюк, Васюренко, Васюта, Васюхнік, Ващук;*

*Карпо (10): Карна, Карневич, Карнець, Карпінчик, Карпук, Карпусь, Карпухін, Карпюк, Карп'юк, Карп'як;*

*Роман (10): Романенко, Романець, Романишин, Романішин, Романов, Романченко, Романчук, Романюк, Ромаши, Ромащук;*

*Герасим (11): Гаранчук, Гарасюк, Герасименко, Герасимець, Герасимов, Герасимович, Герасимчук, Герасимюк, Герасим'як, Герасім, Геращенко;*

*Клим (11): Клим, Клименко, Климентов, Климентович, Климович, Климок, Климук, Климчук, Климюк, Клим'юк, Клімов;*

*Павло (11): Павленко, Павлишин, Павлік, Павліщук, Павлов, Павлович, Павлосюк, Павлунь, Павлусь, Павлюк, Пашико;*

*Ілля (12): Гель, Гиль, Гіль, Ілечко, Ільїн, Ількевич, Ільченко, Лях, Ляш, Ляшкевич, Ляшук, Лящук;*

*Матвій (12): Матвейчук, Матвеев, Матвієнко, Матвійів, Матвійчук, Матіішин, Матчук, Матяш, Матящук, Маціюк, Мацкевич, Мацюк;*

*Михайло (12): Михайлович, Михайлюк, Михалевич, Михальчук, Михалюк, Михлюк, Мисик, Мишко, Міськевич, Місюра, Місюрка, Міщук;*

*Степан (12): Степанишин, Степанкевич, Степанчук, Степанюк, Степащук, Степенко, Степко, Степусь, Степчук, Стеценко, Стець, Стецюк;*

*Федір (16): Федан, Федець, Федина, Фединяк, Федонець, Федончук, Федорошин, Федорович, Федорук, Федорусь, Федорченко, Федорчук, Федун, Хведчик, Хведчук, Хвень;*

*Григорій (17): Григоренко, Григор'єв, Гриневич, Гринчук, Гриньох, Гринюк, Грисюк, Грищай, Грищанюк, Грищанюк, Грищина, Грищук, Гришан, Гришанович, Грищенко, Грищук, Грінченко;*

*Семен (21): Семененко, Семенець, Семенов, Семенович, Семенцов, Семенченко, Семенюк, Семеняк, Семенець, Семиган, Семко, Семчук, Сенега, Сенчило, Сень, Сеньов, Сенюк, Сех, Симчук, Синьов, Синюк;*

Отже, найактивніші у вжитку на час творення прізвищевих назв були чоловічі імена *Семен, Григорій, Федір, Ілля, Матвій, Михайло, Степан* та ін. Ці висновки частково підтверджує й аналіз іменника с. Борисковичі за сповідною книгою 1929 року (найпопулярніші імена *Іван, Степан, Василь, Петро, Андрій, Олександр, Максим, Микола, Федір, Семен*).

Жіночі імена, від яких утворені прізвища Горохівщини (23 антропоніми): *Агафія, Ванда, Варвара, Галина, Ганна, Єва, Катерина, Кулина, Магда, Марія, Меланія, Мотрона, Наталія, Олена, Орися, Секлета, Соломонія, Сусанна, Улита, Уляна, Устина, Харитина, Христина*. Деякі з них стали основами лише для одного прізвища (*Вандюк, Варченко, Євчук, Зузак, Катерина, Кулинич, Мотрунюк, Наталюк, Олида, Орисяк, Соломонюк, Харчин*). Інші імена утворили такі прізвища:

*Ганна (2): Гандзюк, Гань;*

*Меланія (2): Маланія, Малащук;*

*Секлета (2): Секлій, Сіклій;*

*Уляна (2): Оляневич, Олянін;*

*Устина (2): Уст'як, Уст'ях;*

*Олена (3): Ленік, Ленік, Оленіч;*

*Христина (3): Христин, Христун, Христюк;*

*Агафія (4): Гап'як, Гас, Гасюк, Гашиї;*

*Галина (6): Галій, Гальчин, Гальчук, Галуха, Галянчук;*

*Марія (9): Мандзюк, Манзій, Маник, Манькевич, Манячук, Марініч, Марухняк, Марушкевич, Марушко.*

**Висновок.** Відіменні прізвища складають вагому частку антропонімікону Горохівщини. Аналіз прізвищ виявив, що численнішою є група антропонімів, що утворені від чоловічих основ грецького, давньоєврейського та латинського походження. Найбільш уживаним було ім'я *Семен* (від якого утворено 21 прізвище); далі (у порядку зменшення) – *Григорій, Федір, Ілля, Матвій, Михайло, Степан, Герасим, Клим, Павло, Василь, Карпо, Роман* та ін. Непродуктивними чоловічими християнськими іменами у прізвищотворенні Горохівщини виявилися *Ват, Коннон, Кутоній, Меркурій, Натан, Овдій, Орентій, Христофор*, що можна пояснити їх непопулярністю в епоху активного творення українських прізвищ. Найпоширенішими суфіксами у творенні відіменних прізвищ регіону стали *-ук (-юк), -чук, -енк-о, -ович, -евич (-евич), -к-о, -ик, -ець*, маловживаними є суфікси *-ай, -ан, -аш, -ар-а, -ок* тощо.

### Література

1. Горпинич В. О. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України : монографія / В. О. Горпинич, І. А. Корнієнко; В. О. Горпинич (заг. ред.) // Ономастика і апелятиви / Дніпропетр. нац. ун-т; Миколаїв. держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського; НДЛ фольклору, говірок і літератури Нижньої Наддніпрянщини. – Дніпропетровськ; Миколаїв, 2006. – Вип. 25. – 237 с.
2. Ірклієвський В. Етимологічний словник українських прізвищ. – Прізвищознавство. – Мюнхен, 1987. – 904 с.
3. Остах Р. І. Українські власні особові імена середини XVII ст. як об'єкт лексикографії. 14 / Р. І. Остах // Студії з ономастики та етимології. 2008 / НАН України, Ін-т укр. мови; редкол. : ...О. П. Карпенко (відп.ред.) [та ін.]. – К., 2008. – С. 110–144.
4. Панцьо С. Є. Антропонімія Лемківщини : монографія / С. Є. Панцьо; Тернопільський держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 1995. – 125 с.
5. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища : монографія / Ю. К. Редько; АН Української РСР. – К. : Наук. думка, 1966. – 216 с.
6. Скорук І. Д. Твірні основи прізвищ м. Луцька / І. Д. Скорук // Наукові записки аспірантів / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1997. – Вип. 1. – С. 75–79.
7. Фаріон І. Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початок XIX століття (з етимологічним словником) : монографія / І. Д. Фаріон; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Л. : Літопис, 2001. – 372 с.
8. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття : монографія / П. П. Чучка, Ужгородський нац. ун-т. – Ужгород : Папірус, 2008. – 671 с.
9. Чучка П. Прізвища закарпатських українців : історико-етимологічний словник : понад 11500 прізвищ / П. П. Чучка. – Л. : Світ, 2005. – 704 с.